

برنامه اقتصادی دولت امام علی(ع)/ از ریشه کن کردن فقر تا روابط روان اقتصادی

یک محقق و کارشناس نهج البلاغه با بیان اینکه روز اولی که امیرمؤمنان(ع) در مدینه حکومت را به دست گرفت، خطبه ای ایراد کرد...

دلشاد تهرانی در گفتگو با مهر طرح کرد؛

برنامه اقتصادی دولت امام علی(ع)/ از ریشه کن کردن فقر تا روابط روان اقتصادی

یک محقق و کارشناس نهج البلاغه با بیان اینکه روز اولی که امیرمؤمنان(ع) در مدینه حکومت را به دست گرفت، خطبه ای ایراد کرد و فرمود: ای مردم! با این شرط، حاضرم شما با من بیعت کنید که من خزانه دار شما باشم و حق نداشته باشم درهمی را بدون اجازه شما هزینه کنم، گفت: مسئولان و مدیران و زمامداران نسبت به دارایی های عمومی باید پروادارانه عمل کنند. به گزارش خبرنگار مهر، کتاب «رخساره خورشید«، تألیف دکتر مصطفی دلشاد تهرانی به اصول کلی و سیره عملی ثابت در زندگی امیرالمؤمنین(ع) می پردازد که می تواند مرجع کردار و رفتار حاکم بر عرصه های گوناگون زندگی باشد. وی در این اثر 10 اصل بنیادی و اساسی را به عنوان 10 فرمان مطرح کرده که از آموزه ها و زندگی امام علی(ع) اخذ شده است. این اصول دهگانه عبارتند از: اصل مرزبانی، حریم داری و پروا پیشگی؛ اصل پایبندی به کیفیت استخدام وسیله؛ اصل اعتدال و میانه روی؛ اصل پارسایی؛ اصل تکریم؛ اصل پاسداشت حقوق؛ اصل رفق و مدارا؛ اصل صراحت و صداقت؛ اصل پایبندی به عهد و پیمان؛ و اصل عدالت. در گفت و گو با دلشاد تهرانی ابعادی از آثار اصل مرزبانی، حریم داری و پروا پیشگی در حوزه اقتصاد بررسی شد که اکنون از نظر شما می گذرد.

وی با بیان اینکه اگر اصل مرزبانی، حریم داری و پروا پیشگی در اقتصاد، چه عرصه خرد و چه کلان حضور پیدا کند، جلوی مرزشکنی ها گرفته می شود، گفت: در این صورت کاملاً مرزبانی صورت می گیرد و حریم دارانه و پروادارانه رفتار می شود. به عنوان نمونه امیرمؤمنان(ع) بر کارگزاران خود سخت مراقبت می کرد که مبادا کارگزاری به داراییهای مردم دست درازی کند؛ مبادا داراییهای عمومی را به شکل نادرست هزینه کند؛ و اینکه داراییها کاملاً با تدبیر هزینه شود. اینها نتیجه اعتقاد و پایبندی به مرزبانی و حریم داری است. بنابر نقل شیخ صدوق در کتاب خصال، امام (ع) می فرمود: بی گمان داراییهای عمومی و اموال مردم را جای آسیب رساندن نیست. نامه های امام(ع) به کارگزارانش در این باره و کنترل سخت وی در این مورد گویای این واقعیت است، مانند نامه 5 ، نامه 20 ، نامه 40 ، نامه 51 و جز اینها.

وی افزود: روز اولی که امیرمؤمنان(ع) در مدینه حکومت را به دست گرفت، در خطبه ای هنگام به دست گرفتن حکومت فرمود: ای مردم! با این شرط، حاضرم شما با من بیعت کنید که من خزانه دار شما باشم و حق نداشته باشم درهمی را بدون اجازه شما هزینه کنم، یعنی امام(ع) تا این اندازه مرزبان بود که حاضر نبود پول سیاهی را بدون ضابطه و قانون هزینه کند. مسئولان و مدیران و زمامداران نسبت به دارایی های عمومی باید پروادارانه عمل کنند. وقتی حضرت کوفه را مرکز حکومت خود قرار داد. روز اولی که وارد کوفه شد مردم کوفه را جمع کرد و سخنانی را بیان کرد، از جمله فرمود: ای مردم کوفه! من به سرزمین شما آمده ام، این هم سر و وضع من است. این لباس و این انبان غذا و این مرکب و این خدمتکار من است، اگر با بیش از این از سرزمین شما رفتم از خائنان خواهم بود، یعنی کاملاً هم مرزها و حدود را روشن کرده، هم تکلیف ها را معین کرده است. امام علی(ع) مرزبانی اقتصادی را تا این اندازه رعایت می کرده است.

نویسنده کتاب «رخساره خورشید« تصریح کرد: امیرمؤمنان(ع) در عهدنامه مالک اشتر می نویسد: هر کسی که زمامدار و مسئول و مدیر اجرایی می شود، مسلماً خویشاوندان و نزدیکانی دارد که چشم طمع اقتصادی دارند و به مالک بن اشتر فرمان می دهد که ریشه چشم طمع اقتصادی را از بیخ و بن بکند و به هیچ وجه چیزی را به آنان واگذار نکند. زمینی به آنان ندهد، و اجازه ندهد قراردادی که به نفع آنان و به ضرر جامعه است بسته شود؛ که در این صورت در دنیا و آخرت رسوا خواهد شد. این ملاحظات اقتصادی باید وجود داشته باشد. باید در داراییهای عمومی دقت شود. بهره مندی همه گروه های اجتماعی از منافع کشور از لوازم مرزبانی و حریم داری و پروا پیشگی در عرصه اقتصادی است.

وی با تأکید بر اینکه امیرمؤمنان(ع) معتقد بود اگر در جامعه فقیر می بینید، در درجه اول به دلیل بی تدبیری و سوء تدبیر و برنامه غلط اقتصادی است، بیان کرد: اگر در جامعه ای برنامه درست اقتصادی وجود داشته باشد بعد از مدتی باید فقر به شدت کاهش یابد، چنانکه در حکومت علی(ع)، حضرت با برنامه اقتصادی به سامان، وقتی قدری حکومت خود را به پیش برد تقریباً فقیر در جامعه نبود؛ مگر جاهایی که در دست امیرمؤمنان (ع) نبود و یا قابل دسترسی نبود و برنامه های امام (ع) در آنجا اجرا نشده بود. آن جاهایی که دست امیرمؤمنان(ع) بود و برنامه اش را پیش برده بود در آنجاها فقیر وجود نداشت. چنان که بنا بر نقل ابن ابی شیبہ در کتاب مصنف خود و عبدالله بن احمد بن حنبل در کتاب فضائلش و نیز ابن شهر آشوب در مناقبش حضرت فرمود: در مناطقی که من کار کرده ام و برنامه ام را به پیش برده ام، پائین ترین انسانها از نظر شغل، کار و منزلت اجتماعی و اقتصادی نان گندم می خورد و سرپناه

دارد و از آب گوارا استفاده می کند.

دلشاد تهرانی در ادامه سخنانش اظهار داشت: شریف رضی در نهج البلاغه در خطبه 87 عبارتی را نقل کرده که حضرت می فرماید: من [به سبب برنامه عدالت محور خودم] لباس عافیت بر تن شما پوشاندم. شیخ طوسی در تهذیب الاحکام روایت کرده است که امیرمؤمنان(ع) در خیابانی می رفت، دید پیرمردی تکدی می کند، حضرت برآشفته که این چه بساطی است؟! گفتند: مسلمان فقیر نداریم، این فرد، نصرانی است. حضرت بیشتر عصبانی شد و فرمود: این مرد نصرانی در این مملکت کار کرده است، از او کار کشیده اید، حالا که پیر شده و نمی تواند کار کند، باید گرفتار باشد؟! و رهایش کرده اید. از بیت المال او را تأمین کنید! یعنی تأمین مردم از بیت المال جزء حريمهایی است که باید رعایت شود آن هم درست و کامل، نه به صورت بخور و نمیر.

این نویسنده و محقق کشورمان بیان کرد: امیرمؤمنان(ع) در عهدنامه مالک اشتر در این زمینه سفارشهای بسیار اساسی دارد. در بحث حریم داری اقتصادی، حضرت می فرماید: اگر قرار است حريمهای اقتصادی رعایت شود باید تاجران، بازرگانان و صنعتگران بتوانند به راحتی کار کنند و زمینه فعالیت اقتصادی آنها فراهم شود. در عهدنامه مالک اشتر، امام(ع) بر فراهم کردن امنیت اقتصادی همه جانبه و زمینه سازی کار و تولید و تجارت سخت تأکید کرده است. البته در همانجا حضرت تأکید کرده که حکومت باید نظارت کند، چون ممکن است اینها بخواهند به مردم ستم کنند و احتکار کنند و نرخها را هرگونه که دلشان خواست بالا ببرند و قیمتها را افزایش دهند. حکومت نباید اجازه چنین کارهایی را بدهد.

این کارشناس نهج البلاغه تأکید کرد: براساس آموزه ها و سیره اقتصادی امام علی(ع) یکی از چیزهایی که به عنوان حریم داری باید رعایت شود این است که روابط اقتصادی باید روان باشد و گردش اقتصادی به راحتی صورت گیرد. صادرات و واردات و گردش اقتصادی باید به سهولت صورت گیرد و نباید در پیچ و خمهای اداری آنقدر گرفتار شود که کسی نتواند کار کند و سرمایه گذاری نماید. و امام(ع) تأکید کرده است که روابط و مناسبات اقتصادی و معاملات با میزانهای عدالت و به گونه ای باشد که برهیچ یک از طرفین معامله، نه خریدار و نه فروشنده، ستمی روا نشود. اگر مناسبات و روابط اقتصادی این گونه شد آن وقت مرزها پاس داشته می شود.